

De glossematum in Aeschyli fabulis ambitu.

Plurimae quum sunt caussae quibus effectum sit, ut Aeschyli fabulae turpissimis vitiiis inquinatae ad nostram aetatem pervenerint, tum unum corruptelae genus latissime serpsisse constat, quod non calami lapsibus ortum est, sed perversa librariorum vel incuria vel industria, ea quae interpretationis causa ab hominibus doctis adscripta erant ipsis poetae verbis admiscentium. Et diu fuit quum qui ad Aeschyli fabulas emendandas accederent ad hoc interpolationis genus minus adtenderent, quamquam inter antiquiores Auratus, Toupius, Canterus, Heathius, inter recentiores Bambergerus et Franzius nonnulla feliciter indagarunt. Hermanni demum divinum ingenium turpia illa menda ex Aeschyli tragoediis magnam partem sustulit. Multa tamen esse constat quae vir immortaliter de nobilissimo poeta meritis posterorum curis reliquerit perficienda; etiam glossemata non pauca intacta mansisse eorum commentationes probaverunt qui nobili certamine post Hermanni obitum in Aeschyli fabulis emendandis operam navaverunt. Itaque Aeschyli amatoribus non ingratum nos facturos esse speramus, si omnes eos locos recensendo qui eam suspicionem movent disquiramus, ubi sine ulla dubitatione id interpolationis genus sit agnoscendum; non paucos exstare locos apparebit qui vel dubitationem moveant vel vindicandi sint ab ejusmodi suspicionibus. Ut enim fieri solet, hac quoque in re virorum quorundam doctorum industriam haud raro nimium molitam esse arbitramur. Ceterum, ne eos fines transgrediar quibus scholasticae commentationes coercentur, unius codicis Medicei ratione habita disquisitionem instituiam; iis tamen locis ubi codicis Medicei lectionibus destituti sumus (Agamemm. v. 295—1026, 1118 ad fin. usque) etiam Farnesiani et Florentini lectiones in disceptationem vocabo. Quodsi non omnium eorum rationem habui quae a viris doctis hoc in genere

disputata sunt, eos qui haec lecturi sunt, id mihi non vitio habituros esse spero, quoniam non eadem nostrae scholae est conditio quae solet esse ceterarum. Nam subsidia philologica bibliothecae scholasticae paene sunt nulla; annalium autem eruditorum aditus nobis prorsus interclusus est. Itaque fieri potuit, ut in ea quae in peregrinationibus mihi enotaverim, ubi largiora suppeditabant literarum subsidia, errores irreperint vel calami vel memoriae; eos, si qui sunt, nunc corrigere non est in promptu. Iis vero quorum singularem liberalitatem atque humanitatem expertus sum, Schoemanno et G. Ahlwardtio, quibus bibliothecae Gryphiswaldensis cura commissa est, etiam atque etiam gratias ago.

Caput I.

§. 1.

Ac primum quidem, si quis librorum manuscriptorum vestigia tam anxie premeunda esse censeat ut operam ei perdere videantur qui hoc interpolationis genus vel indagare studeant vel emendare, ad eum refellendum peropportune accidit, ut tribus in locis diserta grammaticorum testimonia lectiones genuinas servantium ad nostra tempora pervenerint. Eorum unus etiam in Mediceo interpolatus exstat (Agam. v. 267 ἀπὸ ἀγγέλου πρὸς pro ἀπὸ ἀγγάρου πρὸς. cf. Hermanni adnotationem, quem in versuum numero significando sequimur), duo in Farnesiano et Florentino (Agam. v. 655, ubi Toupius ex Hesychii lexico restituit *χλωρόν τε καὶ βλέποντα* pro librorum lectione *καὶ ζῶντα καὶ βλέποντα*, Agamemn. v. 1242, ubi G. Dindorfius scribendum esse docuit *ἄραρε γάρτις ὄρκος ἐκ θεῶν μέγας* pro iis quae in libris leguntur *ὀμόμοιαι γὰρ ὄρκος ἐκ θεῶν μέγας*). Ceterum nihil est caussae, cur etiam v. 276 quod libri praebent *ἀγγέλου μέρος* mutemus; versu 274 fortasse scribendum esse *παρηγγάρεσε* pro *παραγγείλασα* infra videbimus. Etiam Hesychii verba *γαῖα κόνις, ἧ γῆ* ad Septem fabulae versum 717 (*καὶ χθονία κόνις πῆ*), qui metrico vitio laborat, referenda esse Hermanni fuit suspicio perquam probabilis. Denique neque Promethei versu 380, de quo infra disputabimus, Plutarchi testimonium est negligendum neque in ejusdem fabulae v. 214 quae adscripta sunt glossemata in Guelferbytano *τὸς μείζονας*, in Lips. 2 et Oxon. *τὸς μεγάλους*, quibus probatur Medicei lectionem *ὑπερέχοντας* interpretamentum esse adjectivi *ὑπέρτερος*, quod Hermannus recepit, comparatis plurimis glossatorum locis ubi adjectivum illud modo adjectivo *μείζων* modo participio *ὑπερέχων* explicatur.

§. 2.

Alios non repperi locos quibus tam exoptata subsidia critici artem adjuvent. Jam eos subjungamus ubi glossemata effecerunt, ut vel rationes grammaticae violarentur. In Supplicum versu 781 turpem soloecismum βίαια μὴ φιλεῖς ὄρων tollendum esse apparet scribeudumque cum Hermanno μὴ στέρξῃς. Etiam in Ajacis versu 499 pro librorum lectione ἐξῆεν scribendum esse στέρξῃεν Schneidewinus suspicatus est; caussa corruptelae eadem esse videtur. Eodem vitio laborat oratio Minervae Eumen. v. 470 (μὴ τεύχητε) quem locum infra afferemus. Ceterum Supplicum locus, ut multi alii, luculenter docet non semper literarum ductuum similitudine effectum esse, ut interpretationes adscriptae ipsius poetae verbis admiscerentur, qua re perpensa quam liberum sit emendandi arbitrium apparet. In Sept. fabulae v. 200 τοὺς τῆς ἀλούσης πόλεως ἐκλιπεῖν λόγος (ἐκλιπεῖν pr. m. articulum) prave esse positum viri docti consentiunt. Huic quoque loco interpretum verba illata esse Prienius vidit (in symb. criticis ad Aesch. Septem Lubecae 1858 editis pag. 55), ejus conjecturam Τροίας ἀλούσης πόλεως ἐκλιπεῖν λόγος unice probo. Addere poterat etiam apud alios scriptores inveniri proverbia a Trojae expugnatione sumpta, velut apud Theocr. XV., v. 61 ἐς Τροίαν πειρώμενοι ἦνθον Ἀχαιοί. In iis quae Clytaemnestra narrat (Agam. v. 271) aegre caremus verbo, ut constructio expediatur. Legimus enim:

ὑπερτελής τε, πόντιον ὄξε νόμισαι
 ἰσχὺς πορευτοῦ λαμπάδος πρὸς ἡδονῆν
 πεύκη, τὸ χρυσοφεγγὲς ὡς τις ἥλιος
 σέλας παραγγείλασα Μακίστου σκοπῶ.

Omnem rei et constructionis difficultatem sublatam apparet, si vel Bambergero auctore pro participio παραγγείλασα verbum finitum παρηγγάρευσε substituamus, nominativo πεύκη in dativum mutato, vel cum Weillio pro substantivo πεύκη verbum aliquod scribendum esse censeamus. Weillius vocabulum πεύκη in lacuna locum habuisse suspicatur, quam ante versum versum 271 statuerunt Thierschius et Schneidewinius; ibique exstitisse verba ab Hesychio memorata προζαιθρίζουσα πόμπιμον φλόγα. Potest etiam alia cogitari corruptelae origo. Equidem vocabulum πεύκη glossema esse arbitror ad ἰσχὺς πορευτοῦ λαμπάδος, quod librorum errore frequentissimo sedem mutaverit (cf. scholiastam ἰσχὺς μεγίστη πεύκη, ἰσχὺς πυρός). Weillius verbum ἐπέτετο reducendum esse arbitratur; possunt etiam alia excogitari, velut ὄρματο vel ἔθρωσκε. Neque ea sana esse arbitror quae leguntur Eumenidum versu 680 sqq.:

πάγον δ' Ἄρειον τόνδ', Ἀμαζόνων ἔδραν,

σκηνας τ' οτι ἦλθον Θησεως καταφθόνον
στρατηλαιοῦσαι καὶ πόλιν νεόπολιν
τὴν δ' ὑψίπυργον ἀντεπόρωσαν τότε,
Ἄρει δ' ἔδνον, ἐνθεν ἐστ' ἐπώνυμος
πέτρα, πάγος τ' Ἄρειος, ἐν δὲ τῷ σέβας
ἀσπῶν φόβος τε συγγενῆς τὸ μὴ ἀδικεῖν
σχῆσει κατ' ἡμαρ καὶ κατ' ἐνφρόνην ὁμῶς.

Verba πάγον δ' Ἄρειον anacoluthi genus exhibent, quod ab hoc loco alienum judico. Non enim gravem et sedatam Minervae orationem eadem decent, quae nutricis in Choephoris loquacitatem vel nuntii in Agamemnone narrationem, quibus de industria ineoncinni aliquid et festivi a poeta admixtum esse constat. Non bene clivum illum ipso orationis initio Areopagi nomine appellari quum Hermannus judicasset, ὄρειον edidit. Omnia optime inter se cohaerent, dummodo verbum aliquod exidisse putemus, cujus in locum successerit glossema Ἄρειον. Propono

πάγον δ' ὄρατε τὸνδ', Ἀμαζόνων ἔδραν.
Sept. fabulae versu 421 (Καπανεὺς δ' ἀπειλεῖ δρᾶν παρεσκευασμένος, θεοῦς ἀίξιων κάπογυμνάξων σιόμα — πέμπει) eo turbatam esse Ritschellius docuit quod versu simili 407 πύργοις δ' ἀπειλεῖ δειν' ἃ μὴ κραίνοι Τύχη adscripto vocabulum ἀπειλεῖ huic versui illatum sit. Genuinam versus formam hanc fuisse conjecit:

Καπανεὺς δὲ, δεινὰ δρᾶν παρεσκευασμένος.

§. 3.

Interdum dictionem Aeschyleam iis vocabulis corruptam esse invenimus quae, quum per se spectatae vitio careant, a tragicorum tamen usu aliena fuisse constat. Exemplo utar Persarum versu 791, ubi libri habent μὴδ' εἰ ζράτευμα πλεῖον ἢ τὸ Μηδικόν. Ibi G. Dindorfius, doctissimus ille et peritissimus tragicæ dictionis existimator, qua solet iudicii subtilitate formam πλεῖον antiquorum Atticorum sermone alienam removen- dam esse vidit scribendumque πληθύοι. Idemque statuendum esse de vocabulo ἀδελ- φεύς, quod legitur in Sept. fabulae versu 557, viri docti consentiunt. Libri habent:

καὶ τὸν σὸν ἀνδρὶς πρὸς μορον ἀδελφεόν
ἔξυπτιάζων ὄμμα, Πολυνείκους βίαν sqq.

Inter varias illas quæ propositæ sunt hujus loci emendationes maxime mihi probatur Prienii conjectura, qui Hermannii vestigia secutus scripsit: καὶ τὸν σὸν ἀνδρὶς ἀδ' ὁμόςπορον κάσιν. [In symbolis criticis in Aesch. Sept. adv. Th. partic. I. Lübecae

editis 1856.] Quod Hermannus priore conjectura rejecta commentus est in Aeschyli editione

καὶ τὸν σὸν αὐθις ἐς πατρὸς μοῖραν κάσιν ideo improbo quod res in Thebaide narratas ab Aeschyli Oedipo alienas fuisse mihi persuasum habeo. (cf. si tanti est, quae in diurnis Caesarianis anni 1856 nro. 49. pag. 348 commentatus sum de compositione illius trilogiae, cujus pars fuit Septem fabula. Novam iisse rationem video Lowinskium in museo Rhenano anni 1857 scribendo *καὶ τὸν σὸν αὐθις πρὸς μόρον πεπρωμένον* (cf. v. 733 *ἐγείνατο μὲν μόρον ἀντιῶ πατροκτόνον Οἰδιπόδαν*), at ipso rege praesente nuntium Eteoclis fratrem malo omine ita vocasse vix crediderim. Ceterum in iis quae sequuntur nihil mutandum esse, sed verum excidisse ante versum 560 Ritscheliu docuit (in Jahnni annalibus 1858, p. 785). In Agamemnonis loco, versu 202 (*πανσανέμον γὰρ θυσίας παρθερίου θ' αἵματος ὄργᾶ περιοργῶς ἐπιθυμῆν θέμις εὐ γὰρ εἴη*) duo sunt tenenda, unum, ut verbum *ἐπιθυμῆν* a tragicorum usu sit alienum, sic eodem verbum *ὄργᾶ* ab Hesychio saepe explicari, alterum, Dianae hic nullum esse locum propter adjectum adjectivum *πανσανέμον*. Itaque H. L. Ahrensio adsentior, qui Aurato auctore *ἐπιθυμῆν* in glossematum numero habet, vocabulum *ὄργᾶ* verbum finitum esse judicat; idem conjecit *ἐπικύρειν*, voci *θέμις* adverbii significationem adtribuens. (Philolog. 1858. Supplem. p. 297.)

§. 4.

Grammaticorum inventa quum genuina poeta verba loco moverant, fieri non poterat quin vel obscuraretur oratio, ut interdum interpretationem omnino non admittant, vel sublimis poeta dictio deprimeretur verborumque vis enervaretur vel orationis membrorum cumlatio oriretur idem bis dicentium. Eos igitur locos sub examen vocaturi quos merito eo nomine suspectos haberi censemus ordiamur ab eo locorum genere in quo glossemata orationem adeo obscuraverunt, ut omnes interpretandi conatus irriti fuerint. Versum 565 Sept. fabulae *μητρὸς δὲ πηγὴν τίς κατασβέσει δίκη* ab Ritschelio (in Jahnni annalibus 1858) sanatum esse video, qui voci *μητρὸς* substituit vocem *γονῆς*, quum antiquitus hanc fere interpretationem exstitisse judicaret: *τὴν ἐκ τῆς μητρὸς γένεσιν τίς δίκη λυμανεῖται*; In Promethei versu 712 vocabulum *γόποδος* utrum ex interpretamento adscripto ortum sit scribendumque *οἷς μὴ πελάξειν, ἀλλὰ γῆν' ἀλιζόνους χροίμπιπυσα χαχίαισιν ἐκπερᾶν χθόνα*, an monstrum illud vocabuli ex v. 708., qui finitur clausula *γῆας*, frequenti illo librorum errore originem duxerit, incertum est. Duos addam Agamemnonis locos, veras illas interpretum cruces. Ex inepta illa librorum lectione

v. 103 τὴν θυμοφθόρον λύτης φρένα. H. Ahrensium genuina poetae verba enucleasse arbitror scribendo τὴν θυμοβόρον, φρενὸς ἄτην. Vocem θυμοφθόρον idem ex glossemate ψυχοφθόρον in textum quem dicunt irrepsisse docuit collata Hesychii glossa θυμοβόροιο ψυχοφθόροιο similemque esse originem eorum quae sequuntur. (Philolog. 1854, Supplem. I. pag. 267 — 269.) Non minus corrupta sunt ea quae chorus in primo stasimo v. 237 dicit:

τὸ μέλλον τὸ δὲ προκλύειν ἐπίγειον' ἄν
κλύοις προχαιρέτω ἴσον δὲ τῷ προζέειν.

Chorum hoc dicere apparet se non curare futura mente praecipere; eam sententiam Bambergerus optime restituit scribendo:

τὸ μέλλον
δ' ἐπεὶ γένοιτ' ἄν κλύοις
προχαιρέτω
ἴσον δὲ τῷ προζέειν,

nisi quod asyndeton molestum est. Id Franzius removit, quum ederet; τὸ μέλλον δ' ὅπη γένοιτ', ἄν κλύειν προχαιρέτω. Utut de hujus loci emendatione judicabimus, hoc certe tenendum est vocem προκλύειν interpretum industria ortam esse.

In Supplicum versu 98 τὸ μὴ μάταιον δ' ἐκ μετώπων σοφρονῶν ἴτω ποροζώων ὄμματος παρ' ἡσύχον Dindorfio auctore legendum est ἐκ σεσωφρονισμένων ἴτω ποροζώων (cf. Dindorfii praefationem ad editionem Teubnerianam 1857 pag. 63). Eodem remedio usus est Hermannus ad sanandum Supplicum locum desperatum v. 829 βίαι, βίαι τε πολλῶν φροῦδα βάται βαθμι ποροκακὰ παθῶν δλόμεναι σαλάμαϊς. Βάται fuisse judicavit βᾶτε, pluralem explicandi causa ad βᾶθι adscriptum, quum praeco haec dicere crederetur. Itaque edidit:

βίαι, βίαι,
φροῦδα πολέα βᾶθί μοι
ποροκακα παθ' δλόμενε σαλάμαϊς.

Ejusdem fabulae versu 642 chorus haec dicit: καὶ γεραροῖσι πορεβυτοδόκοι γεμόντων θυμέλαι φλεγόντων τῶς πόλις εὐ νέμοιτο. Hermannus γεμόντων delevit, ut interpretamentum adscriptum ad id quod primum exstitisse censuit φλεόντων. Ipse poeta quid scripserit, incertum est; Hermannum conjecisse video ποροβούλοις, Ignatium Schwerdtium (in Supplicum editione, anno 1858) θυηλαῖς. Hoc certe apparet adjectivum γεραροῖς carere substantivo. Etiam in Eumenidum versu 354 non alia mihi probatur ratio qua inexplicabilium verborum νφ' αἵματος νέου origo explicetur, quam ejus qui ea ex adjec-

tivi νεόαιμος interpretatione orta esse vidit. Emendavit locum Prienius in museo Rhenano 1848 ita:

ἐπὶ τόν, ὦ, διόμεναι κρατερόν ὄντ' ὅμως
μανροῦμεν νεόαιμον

In iis quae sequuntur σπενδομένα δ' ἀφελείν τινα τάσδε μερίμνας, θεῶν δ' ἀτέλειαν ἐμαῖσι λιταῖς ἐπικραίνειν num θεῶν pronomini τινὰ adscriptum fuerit, non liquet; nondum enim exstitisse qui locum eum emendaret, persuasum mihi habeo. Eumenidum versus 679 αἰεὶ δ' ἐκάστων τοῦτο βουλευτήριον quomodo ortus sit, Weilius (in Agamemnonis praefatione pag. VII.) docuit. Quum enim versui qui legitur in libris post verbum 674 κερδῶν ἄδικτον τοῦτο βουλευτήριον adscriptum fuisset ἀδέκασον, librariorum incuria et stupidi correctoris diligentia is qui nunc exstat versus effectus est. Quodsi Weilium secuti hunc versum post v. 678 collocamus, omnia in Minervae oratione optime procedunt:

κλίοντ' ἂν ἤδη θεσμόν, Ἀττικὸς λεώς,
πρώτας δίκας κρίνοντες αἵματος χυτοῦ,
ἔσω δὲ καὶ τὸ λοιπὸν Αἰγέως στρατῶ
κερδῶν ἄδικτον τοῦτο βουλευτήριον
αἰδοῖον, ὀξύθυμον, εὐδόντων ὑπερ
ἐργηγορὸς φροῦρημα γῆς καθεστᾶτο.

Quae sequuntur quomodo emendanda esse putem, supra exposui.

Non bene successerunt interpretandi conatus in Agamemnonis v. 90:

πάντων δὲ θεῶν τῶν ἀσυνόμων
ὑπάτων, χθονίων
τῶν τ' οὐρανίων τῶν τ' ἀγοραίων
βαμοὶ δώροισι φλέγονται.

Deos qui in coelo degunt non diversos esse ab iis qui hominum negotiis adsunt Weilius vidit. Addere poterat ipsum Jovem qui vocatur ἐν αἰθέρι ναίων in Eumenidum v. 958 appellari ἀγοραίων. Itaque merito vocem οὐρανίων alia mutandam esse censuit, sed quod scribendum esse conjecit, τῶν τ' ἀγρονόμων, eo non justam effici oppositionem Ahrensius observavit (Philol. Supplem. I., fascic. II., pag. 260), cujus conjecturam τῶν τ' ἀκραίων unice probo. Similis est conditio anapaestorum Ag. v. 345:

ὡς μήτε μέγαν
μήτ' οὖν νεαρῶν τῶν ὑπερτελέσαι
μέγα δουλείας
γάγγαμον αἴτης παναλώτου

ubi Hartungius et Engerus recte versum *μέγα δουλείας* inepte additum esse judicaverunt, quod nox illa fatalis Trojanis non solum servitutem, sed necem attulerit. (cf. Cheeph. versum 68, ubi quod libri habent *ἐκ γὰρ οἴκων πατριῶν δούλιον ἐσάγον αἶσαν* ex adscripta interpretatione *δουλείαν* ortum esse Hermannus docuit.) Etiam Clytaemnestrae verbis Agam. v. 1345 Engerum suos nervos reddidisse arbitrator. Legimus enim

καὶ πεπτικότι

τρίτην ἐπενδίδωμι τοῦ κατὰ χθονός

Ἄιδον νεκρῶν σωτήρος εὐχταίαν χάριν.

Engerus scripsit *Λιός* pro *Ἄιδου* cf. Soph. Antig. v. 231, ubi nuntii verba *σχολῆ τεχνός* in codicibus lepore suo privati sunt, quum legamus *σχολῆ βραδύς*.)

In Agamemn. v. 126 *οἶον μὴ τις ἄγα κνεράση προτυπὲν μέγα Τροίας στρατωθέν* quin vocabulum *στρατωθέν* corruptum sit, non dubito. Quid est enim frenum Trojae in bellum perfectum vel in castris versans, ut interpretari solebant? Quo modo autem significare potuerit frenum ab exercitu injectum, quam quidem significationem Ahrensiius ex hoc vocabulo elicere studuit, non video. Causam corruptelae a Weillio cognitam esse puto, qui *στρατὸν* vocabulo *στόμιον* adscriptum fuisse censuit. Itaque rursus latus conjecturis patet campus; hoc tamen tenendum est participium aliquod primum exstitisse. In iis quae sequuntur malo legere *οἴκοι* quam *οἴκω*. Ahrensii interpretatio ingeniosa illa, qua *οἴκοι* translata significatione ad Dianae animum rettulit, omnem difficultatem movet (l. c. p. 281). Quod Weilius proposuit scribendum *πάροιδεν οἴκων*, propter collocationem verborum mihi non placet; sic enim collocatis verbis singularis quaedam vis accederet, id quod hoc loco alienum est.

In Agamemmonis v. 787:

οὐδὲ τὸν ὀρθοδαῆ

τῶν φθιμένων ἀνάγειν

Ζεὺς αὐτ' ἔπανσ' ἐπ' εὐλαβεία

[sic. Flor. *ἐπ' ἀβλαβεία* Farn.] ultima verba frigere iam Canterus vidit. Confusa esse duo scholia, unum hoc *τὸν Ἀσκληπιὸν γὰρ ἐκεραύνωσεν ἀναστήσαντα τὸν Ἰππόλυτον*, alterum ad v. 973: *πρὸ χρημάτων κησίων] ἐπ' ἀβλαβεία, ὥστε μὴ εἴη βλαβῆναι* Hermannus vidit. Vix tamen crediderim, id quod placuit viro summo, verba illa omnino esse eji-cienda; cum Engero et Weillio ex stropha potius nonnulla excidisse puto et circumspiciendum vocabulum aliquod quod literarum ductibus non prorsus absit ab interpre-tamento, quod in locum ejus successerit. Propono:

εὔτε τὸν ὀρθοδαῆ

των φθιμένων ἀνάγειν
Ζεὺς ἀπέπασεν ἐπεσβολιάων.

Quod si cui synizesis non placeat, is in stropha legat ἀφαντον ἐς ἔρμα. Weilius suspicatus est scribendum βέλει δμαθέντα vel πυρὶ βλαβέντα, sed eorum illud nimium abest a codicum lectione, hoc nimis pedestrem orationem sapit. Quae autem Schmittius nuper protulit (observatt. crit. in Aesch. Ag. p. 19.), tacere praestat.

Chœphororum v. 812 sqq.:

σὺ δὲ θαρσῶν, ὅτ' ἂν ἦκη μέρος ἔργων,
ἐπαύσας πατρὸς ἔργω,
θροοῦσα πρὸς σὲ τέκνον πατρὸς αὐδάν,
καὶ περαινῶν ἐπίμομφαν ἄταν

jam pridem suspicatus eram Orestem moneri, ut patris nomen matri acclamaret, quum mater filii nomine eum appellasset, sed, quo modo eum sensum poetae verbis restituerem, dubius haerebam, donec Engerus in commentatione de hoc carmine mus. Rhenan. 1857. me edocuit verba θροοῦσα πρὸς σὲ interpretum esse scribendumque:

σὺ δὲ θαρσῶν, ὅτ' ἂν ἦκη μέρος ἔργων,
ἐπαύσας πατρὸς αὐδάν
θροομένα τέκνον,
πέραν' οὐκ ἐπίμομφον ἄταν

Promethei versu 360, quod omnes libri habent *δργῆς νοσοῦσης εἰσὶν ἱατροὶ λόγοι* corruptum esse apparet, quoniam, ut Hermannus observavit, si quid simpliciter *νοσεῖν* dicitur, ei significatur deesse aliquid, quominus id sit quod pro natura esse debeat. Ceterum quod Hermannus ex Plutarchi consolat. ad Apollon. p. 102 B. et Eustath. p. 696, 33 recepit *ψυχῆς νοσοῦσης* sqq. praefero Dindorfii emendationi, qui collato Themistii loco (oratt. VII., pag. 98) edidit *δργῆς ζεούσης*. Quamvis enim aptam sententiam ea lectio praebeat, tamen vix potest explicari, quomodo depravata sit. Contra vocis *δργῆς* origo non est dubia. Quum enim dativus *δργῆ* adscriptus fuisset participio *νοσοῦσης*, facile fieri potuit, ut genetivo mutaretur et genuinum vocabulum *ψυχῆς* suo loco pelleret. Ceterum memini etiam apud Gesnerum in thesauro sub voce „oratio“ exstare *ψυχῆς*, quod, quantum scio, non memoratum est ab ullo editore.

Languida illa epitheta, quibus Amphiaraus ab Eteocle appellatur (Sept. v. 59) *σώφρων, δίκαιος, ἀγαθός, εὐσεβῆς ἀνὴρ* non ab Aeschylo profecta esse Ritschelius observavit. (In Jahni annal. 1858.)

Aliis locis id effectum esse dixi, ut vel sententiæ vel singularia vocabula in-

epte itrentur, quod si quando factum est ab Aeschylō, non sine causa poetam id affectasse puto quod perstringit poeta comicus his verbis: ἴρις ταῦτον ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος. Itaque nonnullis locis molestae verborum idem bis dicentium cumulationes vel mutandis verbis vel ejiciendis sunt tollendae. Ordiam ab Agamemnonis loco v. 4—7, ubi haec dicit custos:

ἄστρον κάτοιδα νυκτέρων ὁμήγηρον
καὶ τοὺς φέροντας χεῖμα καὶ θέρους βροτοῖς
λαμπροὺς δυνάστας ἐμπρέποντας αἰθέρι
ἀστέρας, ὅταν φθίνωσιν, ἀντολάς τε τῶν.

Totum versum ultimum qui tanquam spurium delendum censuerunt, nimium fecerunt. Custodis enim loquacitatem non dedecet versus per se non necessarius; interpolatorem autem si versum addere voluisset, non tam inconcinne eum compositurum fuisse Schneidewinus scite observavit. Quid vero? ἀστέρας et ἄστρα duobus versibus interjectis repetivisse custodem, ut idem bis diceret, num credibile est? Accedit quod ἀστέρες, quoties distinguuntur ab ἄστροις, non sunt sidera, quae quidem notio hoc loco desideratur, sed stellae solitariae. Itaque vocabulum ἀστέρας ex interpretatione adscripta ortum esse Karstenius recte judicavit. Verbum φθίνειν sic nude positum quum non sine offensione sit, Weilius conjecit *δυσμαῖς ὅταν φθίνωσιν*, Ahrensius (l. c. p. 227) *ἄστοι τ' ὅταν φθίνωσιν*. Idem statuendum esse puto de Eumen. versu 72, ubi Furiae vocantur *γραιῖα παλαιαὶ παῖδες*. Dubitari potest, utrum vocabulum sit mutandum. Hermannum video scripsisse *Νυκτὸς παλαιαὶ παῖδες*, quum *παλαιαὶ* altero vocabulo explicatum esse judicaret. Quod doctissimus ille editor Gothanus edidit, collato Hesychii lemme *Γραιῖας παλαιαὶ παῖδες*, ideo mihi non probatur quod apud Aeschylum quidem Furiae semper Noctis sunt filiae.

Neque versu 299 cur Hermannii sententia non sit acquiescendum, justam causam video. Furiae Orestae haec minantur:

οὔτοι σ' Ἀπόλλων οὐδ' Ἀθηναίης σθένος
ῥύσαιτ' ἂν ὧς μὴ οὐ παρημελημένον
εἰρήειν, τὸ χαίρειν μὴ μαθόντ' ὅπου φρενῶν,
ἀναίματον βόσκημα, δαιμόνων σιὰ.

Postremum vocabulum quum misere langueat, Hermannus eo ejecto edidit *τῶνδε δαιμόνων*. Eumenidum versu 679 interpretamenta versus formam induerunt (similiter ut versu 789 de quo supra diximus); legimus enim:

ὑμεῖς δέ τοι γῆ τῆδε μὴ βαρὺν κότον

σκήψητε [μὴ θυμοῦσθε μὴδ' ἀκαρπίαν
τεύχη] ἀφείσαι δαιμόνων σιαλλάγματα.

Verba cancellis circumscripta gravissimam orationem tantopere enervare ut ab Aeschilo addita esse non possint Hermannus vidit.

Idem accidit in Septem fabulae, loco v. 260 — 262, ubi postremum versum de lendum esse Engerus vidit in Jahni annalibus 1857, legimus enim:

ὦδ' ἐπεύχομαι
θήσειν τρόπαια, πολέμιων δ' ἐσθήματα
λάφρα δάων δουρίπηχθ' ἄγνοῖς δόμοις
στέψω πρὸ ναῶν, πολέμιων ἐσθήματα.

Scholiae verba ἐσθήμασιν ἐσθήματα ἀναθήσω πρὸ τῶν ναῶν τὰ λάφρα haec quondam fuisse docuit: στέψω πρὸ ναῶν πολέμιων ἐσθήμασι ἐσθήματα ἀναθήσω πρὸ τῶν ναῶν. Itaque poeta verba sic refinxit:

ὦδ' ἐπεύχομαι
θήσειν πρὸ ναῶν πολέμιων ἐσθήματα
λάφρα δάων δουρίπηχθ' ἄγνοῖς δόμοις.

Choephorarum versu 714: χθόνιον τ' Ἐρμῆν καὶ τὸν νύχιον adjectiva illa non bene conjungi, sed scribendum esse altero delecto νύχιόν τ' Ἐρμῆν Hermannus vidit, cujus judicium repudiatum esse a Jonghio Batavo, novissimo Choephororum editore, miror. Omnino non delectatos esse poetas antiquos eorundem vocabulorum paucis interjectis repetitione Ritschelus observavit (in Jahn. annal. 1858, pag. 788). Itaque in Septem fabulae versibus 568 — 569:

ἔγωγε μὲν δὴ τήνδε πλανῶ χθόνα
μάντας κεκενθῶς πολέμιας ὑπὸ χθονός
correxit τόνδε πλανῶ γέην.

Ceterum hoc in genere emendationis maxime cavendum est, ne justos fines transgrediamur eaque a poeta abjudicemus quae dictionis ejus propria sint. Ut enim omittam Karstenium Batavum, qui nobilissimi poeta verba saepe non aliter tractavit atque puerorum exercitia in scholis tractare solemus, nostratium etiam hominum quendam, omnibus illum doctrinae et ingenii copiis instructum, interdum ingenio suo abusum esse etiam Ritschelus et Engerus judicaverunt. Duos afferam locos, qui injuria propter sermonis ubertatem et redundantiam tentati esse videntur, unum Agamemn. v. 139, alterum Eumenidum v. 348. Agamemnonis versu sic in libris scripto: μήνας ἀντι-

πόους Δαναοῖς χρονίας ἐγενήδας ἀπλοίας τεύξη cur scribendum censeret ἐγενήδας αὐρας τεύξη, caussam non attulit G. Dindorfius (in praefatione edit. Teubn. p. 48), sed neque metrum neque sententia glossema inesse evincit. Cur enim Aeschylum, quem delectatum esse constat synonymorum cumulatione, etiam substantivo ea adjectiva adjunxisse negemus quorum notio jam insit in ipso substantivo? Alter locus hic est:

Str. παλλεύκων δὲ πέπλων ἄμοιρος ἄκκληρος ἐτύθη.

Antistr. Ζεὺς γὰρ αἵματοσιαγὲς ἀξιόμισον ἔθνος τόδε λέσχας ἄς ἀπηξιώσατο.

Verba, sicut in libris exstant, bonam praebent sententiam, neque tamen omnia esse sana metrum indicat. Hermanni autem rationem qui lenissimis usus medelis in antistropha pro αἵματοσιαγὲς edidit δειματοσιαγὲς, in stropha adjectivum ἀγέραστος inseruit, mutato voculae δὲ ordine, quis non praeferat violentis Dindorfii (in praefat. p. 67) conatibus, qui ἄκκληρος pro glossemate habuit et μόνα inseruit, in antistropha autem unum vocabulum ἀξιόμισον ejecit, alterum αἵματοσιαγὲς mutavit in αἱματόφροτον, tertium addidit πᾶν, cujus nullum in libris exstat vestigium? Vocabulum μοῦνος non esse necessarium ipse Dindorfius concedit; ne illud quidem certum esse arbitrator adjectiva ἄμοιρος et ἄκκληρος prorsus idem significare. Immo Furiae vel initio vestes sordidas sibi contigisse negant vel postea sorte concessas esse. (cf. Prometh. v. 230 ὅπως τάχιστα τὸν πατρῶον ἐς θρόνον καθέξει, εὐθὺς δαίμοσιν νέμει γέρα ἄλλοισιν ἄλλα καὶ διεστοιχίζετο ἀρχὴν sqq. Neque verisimile est αἱματόφροτος explicatum esse altero αἵματοσιαγὲς, vocabulum usu tritum vocabulo rariori. Quid vero? in tanta literarum graecarum jactura vocabulum cum ἄξιος compositum num licet ex Aeschyli tragoediis ejicere, quod in iis quae exstant fabulis praeter quam apud Euripidem non reperiuntur ejusmodi composita? Quodsi quis synonymorum abundantia apud Aeschylum offendatur, ab eo sexcentis tragicorum locis falx critica erit adhibenda. (cf. Agamemn. v. 202: θυσεβῆ τροπαίαν, ἄναγνον, ἀνίερον 717 παλαίφατος γέρον λόγος. 979 ἀκέλευστος ἄμισθος ἀοιδά. Eumen. v. 170 ἀνιόσσυτος, ἀνιόκλητος. 342 παραφορά, παρακοπά. Choeph. initio ἦκω καὶ κατέρχομαι v. 5 κλύειν, ἀκοῦσαι. V. 522 καὶ ποῖ τελευτῆ καὶ καρανοῦται λόγος; Itaque etiam versu 511 aesentior Jonghio qui in verbis θανόντι δ' οὐ φρονοῦντι δειλαία χάρις ἐπέμπει' tautologiam inesse vidit conferens Iliadis X. v. 59: πρὸς δ' ἐμὲ τὸν δύστηνον εἶτι φρονέοντι ἐλέησον. Aliud statuerunt Stanleius et Hermannus. Cf. porro Sept. 960: ἀνιόσσυτος, ἀνιόπημων. Prometh. v. 444 ἔννοος ἔθνηκα καὶ φρενῶν ἐπηβόλους. Soph. Ajax 445: ἔξω βαρείας αἰτίας, ἐλεύθερον. v. 492: λωσῶσαν οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν. Sophocles fragm. 720 τυφλὸς οὐδ' ὄρων Ἄρης. Ajax v.

464 γυμνὸν φανέντα, τῶν ἀριστείων ἄτερ, v. 750 Κάλχας μεταστὰς οἶος Ἰατρειδῶν δίχα.
 Philoct. v. 31 ὄρω κενὴν οἴκησιν, ἀνδρῶπων δίχα, 830 ξιφθῶ κυσίν πρόβλητος οἰωνοῖς
 θ' ἔλωρ· 1019 τέλος δ' ἀπωστὸς γῆς ἀποξήσθησομαι.

§. 4.

Restat ut de iis locis dicam in quibus hoc corruptionis genus inesse metrica vitia probant, quorum quidem locorum numerum longe maximum esse constat. Ordior ab Agamemnonis versu 403, ubi vocabulum δόξα in locum ejus successisse quod servatum est ab Hesychio δόκαι Hermannus vidit. Legimus enim in antistropa πάρισιν δόξαι φέρουσαι χάριν ματαίαν, in stropa κλόνους λογχίμους τε καὶ ναυβάτας ὄπλισμούς. In secundo ejusdem fabulae carmine choricò, versu 453, nunc video, si in stropa cum Orellio scribatur ἔχθοντας, inde non necessario consequi, ut in antistropa αἰῶ scribendum sit pro eo quod libri exhibent βιον, quam conjecturam proposui in Muetzelii annalibus 1858, pag. 543, quoniam etiam in aliis locis in hoc metri genere trochaes respondet spondeo, velut Agam. v. 365 str. οὐ γὰρ ἔστιν ἐπαλξίς πλούτου πρὸς κόρον ἀνδρῶν antistr. οἶος καὶ Πάρις ἔλθῶν ἐς δόμον τὸν Ἰατρειδῶν. V. 400 str. ὁμμάτων δ' ἐν ἀχρηΐαις. V. 415 antistr. τεύχη καὶ σποδὸς εἰς ἐκάστον δόμον ἀφικνεῖται. Sed in iis quae praecedunt non omnia esse sana V. D. consentiunt. Totus locus hic est:

str. οἱ δ' αὐτοῦ περὶ τεύχος

θήκας Ἰλιάδος γῆς

εὐμορφοὶ κατέχουσιν' ἔχ-

θρὰ δ' ἔχοντας ἔκρυψεν

ant. κείνω δ' ἄφθονον ὄλβον.

μήτ' εἶην πτολιπόρθης,

μήτ' οὖν ἀντὸς ἀλὸς ὑπ' ἀλ-

λων βιον καίδοιμι.

Adjectivum εὐμορφοὶ quum non aptum sit mortuorum epitheton, (quam enim Hermannus inesse voluit significationem, ut dicantur decori sive laudabiles, ejus exemplum nondum allatum est), variae a viris doctis prolatae sunt conjecturae. Ipse propono εὐορφοί. Chorus heroas in sepulcris conditos bene tenebris obvolutos esse dicit. Vocabulum εὐορφοί num apud alios scriptores vel apud glossographos exstet, ii judicent quibus major subsidiorum copia parata est, quam nobis in hac ultima Pommeraniae Thule scribentibus. Neque locum similem nunc affere possum praeter unum Tibulli: Jam veniet

tenebris Mors adoperta caput. (Eleg. I, 1, v. 70.) Quod ille de Morte dixit, etiam ad mortuos transferre licuisse arbitror.*)

*) Hac scribendi opportunitate data liceat mihi iis quae in Muetzelli annalibus l. c. commentatus sum nonnulla addere. Postquam in Sept. v. 353 conjecturam proposui *σπουδῇ δὲ καὶ τοῦδ' οὐκ ἄγαν ἔξει πόδα* pro eo quod libri habent *οὐκ ἀπαργίξει*, eundem locum a Prienio (in symbol. crit. ad Sept. fab. Lubecae editis 1856) tractatum esse vidi. Recte ille contra Hermanni conjecturam *ἀπαργίξει* haec monuit neque adjectivum *ἀργός* unquam de pedum incessu usurpatum esse neque notionem quae inest illi adjectivo aptam esse huic loco, quoniam statuendum esset regem, si non festinaret, segni incessu adventurum fuisse. Hartungium nunc video codicum lectionem prorsus ineptam judicasse, Prienium ad eam defendendam Hesychii auctoritate usum esse, apud quem hoc vocabulum exstat, nescio quo ex scriptore allatum, et contulisse Electrae versum 871 *ὄφ' ἡδονῆστοι φιλιότη διώκομαι, τὸ κόσμον μεθεῖσα σὺν τάχει μολεῖν*. Sed quod in Chrysothemidis naturam cadit, ejus imbecillitatem et sollicitudinem muliebrem Sophocles vivis coloribus depinxit, num idem convenit Eteoclis personae, quem constat tranquillo et firmo animo in hac scena versari virginumque chorum ad easdem virtutes hortari? In Ag. versu 1589 scribendum proposui *μένεις* pro *μόνος* causamque corruptelae lacunam fuisse dixi, quam explere conatus sum. Video nunc Scheidewinium versus 1594—96 (*γύναι, σὺ τοὺς ἤκοντας ἐκ μάχης νέον οἰκουρὸς εἰνὴν ἀνδρὸς αἰσχύνουσ' ἄμει ἀνδρὶ στρατηγῷ τόνδ' ἔβούλευσας μόρον;*) ita correxisse ut chorum his verbis non Clytaemnestram compellere putaret, sed Aegisthum. Sed illa quam proposui conjectura recepta hi versus, quales sunt in libris, non repugnant versui 1581; quod autem chori versibus non Clytaemnestra respondet, sed Aegisthus, non tanti mihi esse videtur, ut a librorum scriptura discedendum sit. Ceterum, etiamsi versus 1594—96 non sint sani, tamen *μόνος* propter eas quas attuli causas corruptum esse etiam nunc judico.

Tum quum conjeci in Agam. versu 929 *ἐπαρκεῖ*, neque Scheidewinii neque Karstenii editiones innotuerant neque Ignatii Schwerdtii quaestiones Aeschyleae criticae (Monasterii 1856). Schneidewinium nunc video conjecturam memorasse non allato auctoris nomine, Karstenium et Schwerdtium violentioribus remediis usos esse. Ceterum doctum quaestionum Aeschylearum scriptorem eo magis mihi adsensurum esse confido, quod eadem prorsus ratione Choephororum versum 650, ut mihi quidem videtur, sanavit, quum scriberet *γυνή γ' ἀπαρκοῦσ', ἀνδρα δ' εὐπρόπεστερον* (libri:

In Agamemnonis versu 525 non *τυράνων* legendum esse, sed *κοιράνων* Canterus vidit. In ejusdem fabulae stasimo tertio v. 744 — 746 haec de Justitia dicuntur:

τὰ χρυσόπασια δ' ἔδεθλα σὺν πίνῃ χειρῶν
παλινηρόποις
ὄμμασι λιποῦσ' ὅσα προσέμολε sqq.

πάπαρχος. Tres praeterea afferam locos, ut homines docti judicent, num verum ad secutus sim. Unus est hic Choephororum (v. 131 — 141):

ἔλθειν δ' Ὀρέστην δεῦρο σὺν τύχῃ τινὶ
κατεύχομαι σοι. Καὶ σὺ κλυθί μου, πάτερ,
αὐτῇ τέ μοι δὸς σωφρονεσιτέραν πολὺν
μητρὸς γενέσθαι χειρὰ τ' ἐδσεβεσιτέραν·
ἡμῖν μὲν εὐχὰς τάςδε, τοῖς δ' ἐναντίοις
λέγω φανῆναί σου, πάτερ, τιμᾶρον
καὶ τοὺς κτανόνιας ἀντικακτανεῖν δίκη
ταῦτ' ἐν μέσῳ τίθῃμι τῆς κακῆς ἀρχῆς,
κείνοις λέγουσα τήνδε τὴν κακὴν ἀρχάν·
ἡμῖν δὲ πομπὸς ἴσθι τῶν ἐσθλῶν ἄνω,
σὺν θεοῖσι καὶ γῆ καὶ δίκη νικηφόρω.

Verba ταῦτ' ἐν μέσῳ τίθῃμι τῆς κακῆς ἀρχῆς, si modo significant „haec intersero malae imprecationi“ sententiarum nexui adversantur. Quum enim ταῦτα ad eam quae praecessit malam imprecationem referenda esse pateat, τήνδε ad ea quae sequuntur, quomodo haec verba aut iis opponi potuerunt quae antea dixerat Electra aut iis quae postea dictura erat? Utraque scilicet orationis pars malam imprecationem continet. Quid vero? num re vera sequitur mala imprecatio? Qui emendarunt vel καλῆς ἀρχῆς (Schuetzius, Blomfieldius, Hermannus) vel κακῆς χαρᾶς (Bambergerus), verba κείνοις λέγουσα τήνδε τὴν κακὴν ἀρχάν non ad ea quae sequuntur pertinere arbitrati sunt, sed ad ea rettulerunt quae supra Electra dixerat. Vix tamen crediderim hoc loco pronomina οὗτος et ὅδε plane idem significare potuisse. Sed non emendatione hunc locum egere, sed recta interpretatione Jonghius vidit „Genetivus enim τῆς κακῆς ἀρχῆς non pendet a μέσῳ, sed a ταῦτα. Ἐν μέσῳ τίθῃναι simpliciter est proponere, proferre, velut apud Herod. IV., 97 γνώμην ἐς μέσον φέρω. Luc. de conscrib. hist. 60 μῦθος ἐν μέσῳ θετέος.“ Nondum tamen omnia recte constituta esse arbitror. Quis enim non moleste ferat versum

Hermannus, ut metrum restitueret, edidit *προσέμολε*. Weilius vocabulum *του* in libris manuscriptis adjectum ex forma media relictum esse suspicatus est, sed quod proposuit *προσεβάλετο* ea quae hic desideratur significatione usurpatum esse nondum probatum est, nam in iis quidem quos Weilius attulit locis (Ilias V. 879. Apoll. Rhod. IV. 104),

sequentem idem prorsus repetere? Eum igitur transponendum esse censeo totumque locum sic refingendum:

ἔλθειν δ' Ορέστην δεῦρο σὺν τύχῃ ἀνί
κατεύχομαί σοι. Καὶ σὺ κλυθί μου, πάτερ,
αὐτῇ τε μοι δὸς σωφρονεσιέραν πολὺ
μητρὸς γενέσθαι χειρὰ τ' εὐσεβεσιέραν
ἡμῖν μὲν εὐχὰς τάςδε, τοῖς δ' ἐναντίοις
κείνοις λέγουσα τήνδε τὴν κακὴν ἀράν
λέγω φανῆναί σου, πάτερ, τιμᾶορον
καὶ τοὺς κτανόντας ἀνικακτανεῖν δίκη·
ταῦτ' ἐν μέσῳ τίθῃμι τῆς κακῆς ἀράς.

Quodsi ejusdem vocabuli (*λέγουσα—λέγω*) repetitio non sit toleranda, non improbabile est id vel librariorum errore ex uno versu in alterum translatum esse, quum poeta scripsisset *αὐτῷ* vel simile aliquid, vel interpretationem esso exquisitoris vocabuli, velut *αὐδοῶ*.

In ejusdem fabulae versu 759 legimus:

ἀλλ' αὐτὸν ἔλθειν ὡς ἀδειμάντως κλύῃ
ἄνωχθ' ὅσον τάχισι' ἀγαθούση φρενὶ.

Praesens *γηθέω* non reperiri Hermannus observavit neque magis sententia commendari *γηθούση φρενὶ*. „Neque enim de Aegistho dici potuit, quia sic Cilissa se suspectam redderet nec de Cilissa, quia sic chorus plus proderet quum vult.“ Itaque scribendum esse puto: *ἄνωχθ' ὅσον τάχισι' ἀγαθούση φρενὶ*. Ardenti animo advenire jubetur Aegisthus. Vocabulum *αἴθων* quamquam aliis locis ferocitatem bellicam significat (Aesch. Sept. v. 429 *ἀνήρ—αἴθων τέτακται λῆμα*. Soph. Aj. v. 1088 *αἴθων ὑβριστής*, v. 224 *ἀνδρὸς αἴθονος* Laur. A., ceteri *αἴθοπος* vel *αἴθωνος*), tamen haud scio an etiam cupiditatem significare potuerit; in Hesiodi opp. 361 indicia exstare quae *αἴθωνα λιμὸν* commendent Scheidewinius observavit. De industria chorus vocabulo ambiguo usus esse videtur.

Promethei versum 315:

vel jubendi vel orandi notio ei subjecta est. Neque magis probo, quae idem vir doctus in strophae versu 734 sqq. molitus est. In Farnesiano et Florentino legimus:

φιλεῖ δὲ τίκειν ὕβρις
 μὲν παλαιὰ νέαζονσαν ἐν κακοῖς ὕβριν
 τότε ἢ τότε ὅταν τὸ κύριον μόλη νεαρά φάους
 κότον δαίμονά τε τὸν ἄμαχον ἀπόλεμον
 ἀνίσρον θράσος μελαινας μελάθροισιν ἄτας (Flor. μελάθροισι)
 εἰδομένην τοκεῦσιν. (Flor. τοκεῦσι)

Omnino iis quae adhuc a viris doctis temptata sunt, locum non levibus illum corruptelis laborantem sanatum esse mihi persuasum non est. Neque enim eorum sententia probabilis est qui vel vocabulum *κότον* ad interpretandum vocabulum *δαίμονα* adscriptum fuisse censuerunt vel adjectivum *νεαρά* pro interpretamento verbi *μόλη* habuerunt, neque aut quod Hermannus edidit *νέα χαφᾶ* sententiarum nexui aptum est, aut quo Karstenius suam poetae manum sibi restituisse visus est *νεαροφυοῦς τόκον*. Itaque Schneidewinio non adsentior qui ejecto *νεαρά* novum vocabulum *φασκότον* commentus est, cujus vestigiis insistens Schmittius (in observatt. criticis Mannhemii nuper editis) pag. 17 scripsit *εὐτ' ἂν ἐπὶ τὸ κύριον μόλη φάος σκότου*; minime enim vocabulum *νεαρά* interpretationem sapit. Ejus vocabuli originem recte mihi perspexisse videtur Weilius, quum ex *ἡμαρ* vel *ἡμέρα* ortum esse judicaret, sed quae idem addidit, quum pro *φάους σκότον* ederet *φιλόσκοτον* et ante *ἄμαχον* insereret *πνέουσαν*, violentis mutationibus, ea vix cuiquam probatum iri confido. Ut enim *ὕβρις* apte dicatur *δαίμων*, non tamen in eam cadere arbitror quod sequitur *εἰδομένην τοκεῦσιν*; quae enim prorsus eadem sunt, quomodo similia vocari possunt?

ὥς σοι τὸν νῦν χόλον

παρόντα μόχθων παιδιὰν εἶναι δοκεῖν

sanum non esse quum Doederlinus vidisset, *ὄχλον* scribendum esse judicavit, cui adsensus est Dindorfius (cf. praef. pag. 67). Leniorem mihi videor repperisse medelam; *χόλον* non mutandum esse arbitror, sed in altero versu syllabas aliter conjungendas. Atque haud scio an Aeschylus, si eam quam inesse volunt sententiam exprimere voluisset, scripturus fuerit *ὥς σοι τὸν νῦν χόλον μόχθων παρόντα παιδιὰν εἶναι δοκεῖν*. Propono:

ὥς σοι τὸν νῦν χόλον

παρόντ' ἄμοχθων παιδιὰν εἶναι δοκεῖν.

Etiam in Choephororum v. 53—57*) ut metrum atque sententia restituatur, ἀχη ejciendum est (Naegelsbachio auctore in emendationibus et explicatt. Aesch. Monaci 1857 editis pag. 4 sqq.) Hermannii enim interpretationem, qui βρύει ejecit et pro ἀχη scripsit ἀνχη eo vitio laborare quod illa ῥοπή δίκας quae sententiae initio est posita ea ratione non ad sequentia pertineat, Naegelsbachius rectissime observavit. Idem hujus loci interpretationem ex natura poenae repetendam esse docuit, quae Graecis aut repraesentari aut differri idque aut ad exitum vitae aut post mortem videbatur.

Ejusdem fabulae versu (65**) quum librorum scriptura neque metro satisfaciatur et sensu careat, μάτην restituendum esse pro corrupta voce ἄτην jam Scaliger vidit. Hermannus quum καθαίροντες ex interpretatione natum esse censeret, locum sic refinxit: φόνον καθαρσίους ἴοιεν ἂν μάτην. Verba sic constituta mihi aliquid jejuni habere videntur, quod tolli potest, dummodo vocabulum καθαίροντες ad δαίνοντες adscriptum in sequentem versum librariorum errore haud raro translatum esse judicemus. Quae quidem suspicio si probabilis est, varia possunt excogitari. Propono:

πόροι τε πάντες ἐκ μιᾶς ὁδοῦ
 δαίνοντες τὸν χειρομυσῆ
 φόνον ῥοαῖσιν ἐπιμόλοισιν ἂν μάτην
 vel φόνον ῥοαῖσιν ἐκλούσαιεν ἂν μάτην.

In ejusdem fabulae versu 68 Hermannum vocem δούλιον delevisse, quum eam ex adscripta interpretatione δουλείαν ortam esse judicaret, supra commemoravi (Blomfieldius scripsit δουλίαν, cui adsensus est Naegelsbachius l. c. pag. 7. In iis quae sequuntur δίκαια καὶ μὴ δίκαια πρόποντ' ἀρχὰς βίου βία φερομένων αἰνέσαι in diversa abierunt viri docti; in eo tamen consentiunt alterum δίκαια esse removendum. In versu

*) ῥοπή δ' ἐπισκοπεῖ δίκας

ταχεῖα τοὺς μὲν ἐν φάει,

τὰ δ' ἐν μεταχειμῶ σκότου

μένει χρονίζοντ' ἀχη βρύει,

τοὺς δ' ἀκραντος ἔχει νῦξ.

**) πόροι τε πάντες ἐκ μιᾶς ὁδοῦ

δαίνοντες τὸν χειρομυσῆ

φόνον καθαίροντες ἴοῦσαν ἄτην.

Δαίνοντες pro βαίνοντες Lachmannus scripsit.

316 pro eo quod libri habent *ισοτίμοιρον* scribendum esse *ἀντίμοιρον* Erfurdtius (ad Sophocl. Electr. v. 86) vidit.

Versu 809 sqq. Naegelsbachii ratio, qui librorum lectionem ita emendavit ut lenissima usus medela et sententiam restitueret aptam et antistrophae numeros servaret, eo quoque commendatur quod sic apparet *αὔξει* significatione intransitiva dictum quomodo factum sit *ἀέξεται*. Naegelsbachius sic locum scribit (l. c. pag. 37):

πόλει τὰδ' εὖ

ἔμὸν ἔμὸν κέρδος αὔξει τόδ', ἅτ' ἀποστειλεῖ φίλων.

In Persarum fabula accidit ut ea tantum glossemata insint quae metri indicio convincentur; frustra enim eas interpolationes quaesiveris quibus omnino vel sententiarum nexus sit turbatus vel obscurata verborum vis. Ceterum quae sunt in Persis ejus generis ea Hermannum, ut erat peritissimus rerum metricarum iudex, sustulisse video, cui nusquam obsecutum esse Dindorfium miror. Versum 275 et qui sequuntur Hermannus ejecto interpretamento *Πέρσαις* et mutato verborum ordine sic restituit, ut antistrophae omnibus numeris respondeant:

ἴν' ἄποτμον δαίτοις

δυσαιανῆ βοάν

ὡς πάντα παγκάκως (θεοί)

ἔθεσαν, αἰαί, στρατοῦ φθαρέντος.

Vocabulum *Πέρσαις*, quod in libris exstat ante vocabulum *δαίτοις*, eo consilio adjectum esse ut hoc explicaret eo luculentius apparet quod in Parisino B. scriptum est *Περσαισῶν*, quod, ut Hermanni verbis utar, indicio esse videtur dubitasse interpretes, vocabulum *δαίτοις* utrum de hostibus Persarum an de ipsis Persis clade bellica afflictis intelligendum esset. Versus 924 *κλάγξω δ' αὖ γόον ἀρίδακρον* ut non respondeat strophae *πέμψω πέμψω πολύδακρον λακχάν* eo effectum est, quod *γόον* in locum vocis *λακχάν* substitutum est verborumque ordo mutatus.

In versu 960 *ἴγγά μοι δῆτ' ἀγαθῶν ἐτάρων ὑπομνησκεις* vocabulum postremum est interpretamentum brevioris vocabuli, velut *ὑπορίνεις* vel *ὑπεγείρεις*. In versu 861 *νόστοι δ' ἐκ πολέμων ἀπόνους ἀπαθεῖς* — *εὖ πράσσοντας ἄγον ἐς οἴκους* praepositio *ἐς* eandem habet originem.

Vix ullus quum sit in Aeschyli fabulis locus de quo virorum doctorum sententiae magis inter se discrepauerint, quam de Septem fabulae parodo, etiam de interpolationis ambitu alios alia statuisse consentaneum est, prout vel in severas strophicae responsionis leges redigendum esse arbitrarentur carmen difficillimum vel liberiores numeros

deprehendisse sibi viderentur. Itaque Prienius in symbolis criticis Lubecae a. 1558 editis non potuit quin plura id genus menda in hoc carmine inesse censeret quam ante eum Hermannus reppererat. Velut versu 85 vir ille doctus scribit ἀμαχείου βρέμει δ' ὀροτύπου δίκαν νόματος, ut verba respondeant his antistrophicis πότρεα δῆτ' ἐγὼ ποιπέσω βρέτη δαιμόνων; Hermannus codicum lectionem servavit βρέμει δ' ἀμαχείου δίκαν ὕδατος ὀροτύπου. Etiam vers. 133 σύ τ' ὦ Λαιτογένεια κόρυα non uno vitio laborare jam Seidlerus (de v. dochm. p. 196) vidit; Engerus scripsit σύ τ' ὦ Λαιτοῖς εὐ τυχάζου, cui adsensus est Prienius (l. c. pag. 24). In versu 102 Prienius Dindorfio auctore vocativum δαῖμον delevit totumque locum sic constituit: ἰὼ χρυσοπήληξ ἐπιδ' ἐπιδε τάν—δε πόλιν ἀγποι' εὐφιλήταν ἔθου. Mediceus: ὦ χρυσοπήληξ δαῖμον ἐπιδ' ἐπιδε πόλιν sqq. His respondere censet verba μάκαρες εὐεδροί, ἀκμάζει βρετέων ἔχεσθαι· τί μελλομεν ἀγάσινοι; In versu 149 pro librorum scriptura πρὸ πόλεως scribendum esse ὑπὲρ πόλεως Hermannus vidit. In versum 132 utrum vocabulum αὐτιάς ex scholiastae interpretatione illatum sit an ex versu 130, incertum est. In Mediceo legimus καὶ σὺ Λύκει' ἀνάξ λύκειος γενοῦ στρατιῶ δαίω σιώνων αὐτιάς; Hermannus correxit ἀπύα. Neque ea quae sequuntur parodum glossatorum industriam non sunt experta. In versu 223 vix dubitari potest quin pro Medicei scriptura τάνδ' ἐς ἀκρόπολιν vel cum Hermanno scribendum sit τάνδε ποὶ σκοπιάν vel cum Prienio τάνδ' ἐς ἄκραν σκοπιάν. E primi stasimi versu 328 (Med. κοροκορυγαὶ δ' ἀνὰ ἄστυ, ποτὶ πτόλιν δ' ὀρκάνα πυργῶτις) vocem πτόλιν ejiciendam esse Ritschelius (apud Enger de A. ant. rat. p. 27) docuit; perfecit loci emendationem in Indice schol. Bonnae 1857 p. VIII sic scribendo: κοροκορυγαὶ δ' ἀν' ἄστυ ποτὶ θ' ὀρκάνα πυργῶτῃ. Ceterum non de Argivorum vallo haec dicta esse, sed de ipsius urbis munimentis Prienius (l. c. pag. 38) bene observavit. In versu 287 ποῖον δ' ἀμείψεσθε γαίας πέδον αἷς δ' ἄρειων' ἐχθροῖς ἀφέντες utrum ἐχθροῖς corruptum sit an ἀφέντες, dubium est. Prienium conjecisse video ἐκτόποις (p. 36); ipse propono ἐχθίμοις ἀφέντες. In versu 870 πλαγάν sine metri damno non potest servari; originem vitii primus perspexit Elmsleius. Idem suspicatum esse video Weilium de eodem vocabulo in Agamemnonis v. 1303 (οἶμοι, πέπληγμαὶ καιρίαν πληγὴν ἔσω), quum ejecto πληγὴν scribendum esse censeret πλευρῶν ἔσω. Sed latus Agamemnonis a Clytaemnestra percussum esse, quum maritum occideret ὡςπερ βοῦν ἐπὶ γάτην, non caput, vix crediderim. E versu 982 (ἰὼ δυστιάνων κακῶν ἀνάξ Ἐτεόκλεις ἀρχαγέτα) non solum κακῶν ejiciendum esse, sed etiam verba in margine adscripta Ἐτεόκλεις ἀρχαγέτα Engerus vidit (De Aeschyliae Septem ad Thebas Parodo p. 18).

In Supplicum v. 81 Hermannus scripsit sententiae et metri indicio *μελαίνα τέ-
τύχα* pro eo quod codices praebent *μελαίνα ξὺν τύχα*.

In versu 617 Hermannus restituit:

*μήποτε πυρίφατον τάνδε Πελασγίαν
τὴν ἄχορον βοὴν κίσαι μάχλον Ἄρη*

remoto interpretamento *πόλιν*, quod legitur post *Πελασγίαν*. Ceterum, si Schwerdtius recte emendavit *γᾶν* pro librorum scriptura *τὸν*, hoc interpretamentum eo tempore ortum esse patet, quo jam gravioribus corruptelis poetae verba laborarent.

In versu 552 (*βοτὸν ἐσορῶντες δυσχερὲς μιζόμεροτον*) participium *ἐσορῶντες* Hermannus amovit, utpote ab iis profectum qui non intelligerent accusativum pendere ex verbis *πάλλοντο*. Quid substituendum sit, incertum est. Similis est origo vocis *φοβοῦμαι*, quae inserta est Promethei v. 565 post *ἄλευε δ᾿* ab iis qui verborum constructionem non perciperent qua *εἰσορῶσι* ita positum erat quasi praecessisset *οἰστροῦμαι*. Itaque Hermannus edidit:

*χρίει τις αὐ̄ με τὴν κάλαισσαν οἰστρος
εἶδωλον Ἄργον γηγενούς, ἄλευε δ᾿,
τὸν μυριωπὸν εἰσορῶσα βούταν.*

In Supplicum versu 786 *δύσοιστον* poeta non scripsit, sed *δύσφορον* vel simile aliquid. Schwerdtium video conjecisse *παράφορον*. A versu 536 (*Παμφύλων τε γένη διορνυμένα*) vocabulum *γένη* Heathius abjudicavit; ortum videtur adscripto *γένη* ad corruptum *Παμφύλ*, in quo quis *φῦλα* sibi visus erat legere. In versu 770 pro *ὄρνισι* Dindorfius egregie restituit *πειῆσι*.

Promethei versum 156 (*ὡς μήποτε θεος μήτε τις ἄλλος τοῖς δ' ἐπέγηθει*) Dindorfius sic restituit: *ὡς μήτε θεῶν μήτε τις ἀνδρῶν τοῖς δ' ἐπέγηθεν*, rationibus prorsus probabilibus ductus, nisi quod maluerim quod Blomfieldius, Hermannus, Naegelsbachius probaverunt *ἐγεγήθει*. Duo enim accessisse glossemata suspicatur (praef. pag. 61), unum *τις* ad *θεῶν* adscriptum, unde facile oriri potuit mirum illud *μήποτε*, alterum *ἀνθρωπος*, cujus compendium *ανος* in *ἄλλος* mutatum est. In versu 248 (*καὶ μὴν φίλοις ἐλεινώς εἰσορῶν ἐγὼ*) quamquam vitium metricum tolletur, si legemus *ἐλεινός*, tamen quod Guelpherbytanus habet *φίλοισιν* aliam corruptionis originem significare videtur. Itaque Hermannus edidit *οἰκρός* collata Hesychii glossa *οἰκρά ἐλεινιά*. *Οἰκρός ἐλεινός*. Omnino codicem Guelpherbytanum ex Mediceo descriptum esse persuasum non habeo. In Promethei verbis 113 non legendum est *πασσαλενιός*, quam quidem plurimarum librorum lectionem Turnebus explevit participio *ῶν*, sed cum Dindorfio *προσπεπαρμένος*.

Medicei enim lectionem *πασσαλεύμενος* ultimae ejus vocis parti ad significandum glossema *προσπεπασσαλευμένος* adscriptam fuisse verisimile est.

Anapaesti inde a v. 1090

σκιρτᾶ δ' ἀνέμων πνεύματα πάντων

εἰς ἄλληλα σιάσιν ἀντίπνονν

ἀποδεικνύμενα· ξυντεάρακται

δ' αἰθῆρ πόντω

vel ita possunt emendari, ut verborum ordinem mutemus et verba *εἰς ἄλληλα* ejiciamus (cf. Kiehn Aeschylea p. 79 qui scribit *ἀποδεικνύμενα σιάσιν ἀντίπνονν*) vel *ἀποδεικνύμενα* Dindorfio auctore glossema vocabuli litera consonanti incipientis habeamus.

Restat, ut altero capite de iis locis disseramus qui vindicandi esse videantur ab interpretationis suspicione. Sed vereor ne jam nunc fines egressus sim qui constituti sunt huic libello; itaque in his subsistendum est.

